

БЕЛАРУСКІ МАЎЛЕНЧЫ ЭТЫКЕТ У YOUTUBE-ПРАСТОРЫ

Сямёнаў М.А., Стась І. А.

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Наўроцкая І.В. – выкладчык

У артыкуле апісваюцца тыповыя этыкетныя сітуацыі і пералічваюцца найбольш характэрныя выразы нацыянальнага маўленчага этыкету, на матэрыяле перадач, размешчаных на сэрвісе Youtube. Адзначаецца, што выкарыстанне этыкетных выразаў на нацыянальнай мове сведчыць пра высокую культуру асобы, дапамагае ветліва і граматычна мець зносіны, прэзентаваць сябе як уважлівага і дасведчанага суразмоўцу, а таксама дазваляе быць адметным.

Мэтай нашай работы з'яўляецца выяўленне тыповых этыкетных сітуацый і найбольш распаўсюджаных выразаў беларускага маўленчага этыкету ў Youtube-прасторы.

Істотна заўважыць, што ў XXI ст. беларуская мова актыўна выкарыстоўваецца не ва ўсіх сферах грамадскага жыцця, у тым ліку не вельмі часта ў паўсядзённым жыцці. Тым не менш у краіне надзяляецца вялікая ўвага захаванню і распаўсюджанню нашых культурных каштоўнасцей, у тым ліку і мовы. Маўленчы этыкет – адна з такіх каштоўнасцей нацыянальнай мовы, засваенне якой сведчыць пра высокую культуру, дапамагае ветліва і граматычна мець зносіны, прэзентаваць сябе як уважлівага і дасведчанага суразмоўцу. Айчыныя тэлепраграмы, прадстаўленыя ў Youtube-прасторы, з гэтых пазіцый можна разглядаць як узорныя. Праграмы медыясферы дзякуючы сваёй даступнасці (прадстаўлены на папулярным сэрвісе Youtube) і публічнасці (арыентаваныя на шырокія колы глядачоў) могуць уплываць на маўленчыя паводзіны адрасата – асобы, якая глядзіць адпаведнае відэа.

Для аналізу намі выкарыстоўваліся наступныя праграмы мовазнаўчай скіраванасці: “Дыяблог пра мову”, “Сваімі словамі”, “Размаўляем па-беларуску”, а таксама праграмы трэвел-журналістыкі (падарожжы, экспедыцыі, прысвечаныя апісванню нацыянальнай культуры, гісторыі, фальклору) [1]: “Падарожжа з Жыгамонтам”, “Наперад у мінулае”. На матэрыяле 24 відэа адзначаных перадач мы выявілі тыповыя этыкетныя сітуацыі і адпаведныя ім найбольш ужывальныя маўленчыя сродкі нацыянальнага этыкету. Так, вядучыя пераважна выкарыстоўваюць словы і канструкцыі маўленчага этыкету ў наступных сітуацыях: вітанне, у тым ліку вітанне разам са зваротам да глядачоў або суразмоўцаў, развітанне. Такім чынам, гэтыя этыкетныя сітуацыі, прадстаўленыя ў тэлеперадачах, з'яўляюцца асноўнымі і ў паўсядзённым жыцці, дапамагаюць выбудоўваць ветлівыя адносіны паміж удзельнікамі камунікацыі.

Так, для праграм уласцівыя наступныя сродкі для прывітання: “вітаю вас”, “рада вітаць вас”, “рады бачыць вас”, “добры дзень” (“Дыяблог пра мову”), “вітаю вас”, “дзень добры”, “добры дзень”, “шчыра вітаю”, “прывітанне вам” (“Сваімі словамі”), “прывітанне” (“Размаўляем па-беларуску”), “дзень добры”, “добрага дня” (“Падарожжа з Жыгамонтам”), “вітаю вас” (“Наперад у мінулае”). Такім чынам, праграмы у якасці прывітальных слоў выкарыстоўваюць тыповыя сродкі нацыянальнага маўленчага этыкету.

Прывядзём прыклады звароту да асобы, якія выкарыстоўваюцца вядучымі: “шаноўныя глядачы”, “паважаныя глядачы”, “дарагія сябры”, зварот на вы – “запрашаю Вас да размовы” (“Дыяблог пра мову”), “шаноўныя гульцы”, “гледачы”, “даражэнькія тэлегледачы”, зварот на вы – “скажыце, калі ласка”, зварот па імені – “слова вам, шаноўны (імя)” (“Сваімі словамі”), “паважаныя глядачы”, “шаноўныя гульцы”, зварот на вы – “Вам слова” (“Размаўляем па-беларуску”), таксама зварот на вы выкарыстоўваецца ў перадачы “Наперад у мінулае”: “вітаю Вас”, “давайце зробім перапынак”. У праграме “Падарожжа з Жыгамонтам” вядучы ўжывае наступныя звароты да аўдыторыі: “шаноўнае паньства” (у тым ліку ў форме давальнага склону - “шаноўнаму паньству дзень добры”), “панове”, “яснавальможнае паньства”, “пані”, “паважанае паньства”, “шаноўныя”. Такім чынам, універсальным агульным зваротам да асобы, які выкарыстоўваецца ў праграмах, з'яўляюцца прыметнікі *шаноўныя*, *паважаныя*. Цікава адзначыць, што ў большасці выпадкаў Юрый Жыгамонт звяртаецца да аўдыторыі рэдка на сэнны зваротам *паньства*, што можа быць абумоўлена тэматыкай перадачы (гістарычнае апісанне месца падарожжа) або моўнымі схільнасцямі асобы, паколькі ў адным з інтэрв'ю ён сказаў, што так звяртаецца да глядачоў, паколькі жадае, каб кожны беларус на сваёй зямлі быў панам [2]. Такім чынам, па звароце да суразмоўцы (наяўнага або віртуальнага) можна класіфікаваць відэаперадачы, а нацыянальны маўленчы этыкет у гэтай сітуацыі можа служыць маркерам, які характарызуе і вылучае перадачу.

У якасці развітанняў часцей за ўсё выкарыстоўвацца наступныя выразы: “усяго вам найлепшага і да сустрэчы” (“Дыяблог пра мову”), “да сустрэчы”, “да наступнай сустрэчы” (“Сваімі словамі”), “чакайце сустрэчы” (“Размаўляем па-беларуску”), “а я вас чакаю”, “сустрэкаемся праз тыдзень” (“Наперад у мінулае”), “да пабачэння” (“Падарожжа з Жыгамонтам”). Часта пры развітанні ўжываюцца пажаданні, ў тым ліку са зваротам да асобы: “жадаю вам не згубіцца у клопатах, няхай у вас усё атрымліваецца” (“Дыяблог пра мову”), “поспехаў, шаноўнае паньства”, “час развітвацца, поспехаў, да новых сустрэч”, “поспехаў вам, усяго самага найлепшага, да пабачэння”, “поспехаў вам,

56-я Научная Конференция Аспирантов, Магистрантов и Студентов БГУИР, Минск, 2020

да сустрэчы”, “не сумуйце, усё будзе добра, да пабачэння” (“Падарожжа з Жыгамонтам”). Як можна заўважыць, у плане развітанняў перадачы аб’ядноўвае ідэя наступнай сустрэчы з гледачамі.

Такім чынам, маўленчы этыкет айчынных тэлепраграм у многім залежыць ад іх стылю і асабістага іміджу вядучых. Істотна памятаць, што маўленчы этыкет выступае важнай часткай нацыянальнай культуры і яму варта вучыцца і выкарыстоўваць у паўсядзённых зносінах. Гэта дазволіць асабе быць не толькі ветлівай, але і адметнай у плане выкарыстання канструкцый маўленчага этыкету.

Спіс выкарыставаных крыніц:

1. Власова, Е. Г. Трэвелог как тип медиатекста / Е. Г. Власова // *Медиалингвистика. Выпуск 5. Язык в координатах медиа: матер. I Междунар. науч.-практ. конф. (6–9 сентября 2016 г. Варна, Болгария) / отв. ред. В. В. Васильева. — СПб. : С. Петерб. гос. ун-т, Ин-т «Высш. шк. журн.и мас. коммуникаций», 2016. — С. 232.*

2. Госць. Юрый Жыгамонт у Астраўцы. – 18.11.2015 г. – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=eiVHPYE1ztA> . – Дата доступу: 15.04. 2020.

3. Наўроцкая, І. В. Беларуская мова : культура маўлення. Электронны вучэбна-метадычны комплекс [Электронны рэсурс] / І. В. Наўроцкая. – Минск : Электронная бібліятэка БДУІР, 2013. – Рэжым доступу : <http://erud.bsuir.by>. – Дата доступу: 20.12. 2019.